

Lausunto: Hyönteisten kasvatus ja käyttö Suomessa

Tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelun neuvottelukunnalta (TOKES) on pyydetty lausuntoa tutkimuksissa käytettävien hyönteisten käsittelystä ja lopetuksesta. TOKES kysyi Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan (TEHVNK) ja Seura- ja harrastuseläinten neuvottelukunnan (SHEHVNK) halukkuutta yhteisen lausunnon tekemiseen. Molemmat esittivät ehdotuksia lausunnon rakenteeseen ja sisältöön sekä laativat oman toimialueensa kannanoton.

Neuvottelukuntien käsitys on, että hyönteisten hyvinvointivaatimuksista on saatavilla rajoitetusti tietoa. Hyönteisten neurofysiologisten, anatomisten ja käyttäytymistutkimuksista saatu tieto viittaa muun muassa hyönteisten kipukäyttäytymiseen, joten mahdollista on, että hyönteiset voisivat tuntea kipua ja kärsimystä tai muuta vastaavan kaltaista haittaa. Sen vuoksi hyönteisten pito-olosuhteisiin, kohteluun, käsittelyyn ja lopetusmenetelmiin on hyvä soveltaa varovaisuusperiaatetta.

Hyönteisten pitoa ja lopetusta säätelee eläinsuojelulaki (247/1996) ja eläinsuojeluasetus (396/1996). Lisäksi lakia eläinten kuljetuksesta (1429/2006) sovelletaan soveltuvin osin elävien selkärangattomien eläinten kuljetukseen.

Ruokavirasto on laatinut elintarvikealalle hyönteisten kasvattamista, myymistä ja tarjoilua koskevan Hyönteiset elintarvikkeina -ohjeen¹. Ohje on tarkoitettu elintarvikevalvontaviranomaisille, hyönteisten kasvattajille ja hyönteiselintarvikkeita valmistaville yrityksille. Ohjeessa kerrotaan eläinten hyvinvointiin (kappale 6.4), eläinten terveyteen ja eläintauteihin (kappale 6.5) ja vieraslajeihin (kappale 6.6) liittyvät, huomioon otettavat lainsäädännön vaatimukset.

¹ https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/alkutuotanto/hyonteisohje_10588_3_fi.pdf

Tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelun neuvottelukunta 6.6.2022: tieteellinen tutkimus

Eläinten tutkimuskäytön lainsäädäntö koskee selkärankaisia ja pääjalkaisia, joten hyönteisillä tehtävää tutkimusta ei koske koe-eläinten suojelemiseksi annettu lainsäädäntö, eikä näiden käyttö siten kuulu neuvottelukunnan varsinaisen toimialaan. Neuvottelukunta voi kuitenkin antaa ohjausta kysymyksissä, jotka eivät kuulu hankelupatoiminnan piiriin.

Neuvottelukunta on tutustunut hyönteisten käyttöön tieteellisessä tutkimuksessa. Asiantuntijat esittelivät neuvottelukunnalle banaanikärpästen käyttöä (Tampereen yliopisto) sekä ruokana käytettävien hyönteisten kasvatuksen tutkimusta (Luonnonvarakeskus). Myös luonnonvaraisia hyönteisiä käytetään tutkimusta varten. Suomessa ei ole hyönteisten hyvinvointiin keskittyvää tutkimusta.

Neuvottelukunta suosittelee, että käytettäessä ja kasvatettaessa hyönteisiä tieteellisissä tutkimuksissa noudatetaan yllä mainituissa lähteissä esitettyjä linjauksia. Ruokana käytettävien hyönteisten kasvatuksen tutkimisessa tulee ottaa huomioon, mitä TEHVNK toteaa näiden hyvinvoinnista.

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 2.6.2022: tuotantoeläimet

Suomessa käytetään tuotantohyönteisiä ihmisten ruuaksi, eläinten rehuksi, hunajantuotantoon ja kasvien pölyttämiseen.

Neuvottelukunta on kuullut Luonnonvarakeskuksen asiantuntijoita tuotantoeläiminä, ihmisten ruuaksi ja eläinten rehuksi käytettävien hyönteisten kasvatuksesta, hoidosta, pito-olosuhteista ja lopetuksesta. Tässä lausunnossa keskitytään Suomessa yleisesti käytettyihin tuotantohyönteislajeihin, joita ovat kotisirkka, jauhopukki ja mustasotilaskärpänen. Hyönteisten tuotantomenetelmät mehiläishoitoa lukuun ottamatta ovat uusia. Suomi on ollut yksi Euroopan ensimmäisiä hyönteistuotannon aloittaneita maita. Suomessa hyönteisiä kasvatetaan sisätiloissa kontrolloiduissa olosuhteissa, joissa voidaan eläinten kehitysvaiheen mukaan säätää esimerkiksi lämpötila- ja kosteusolosuhteita. Rehun säilyvyys, ei toivottujen eliöiden torjunta ja

hygienia olisi hallittava ja tuotantohyönteisten karkaaminen estettävä. Teknologiaa, esimerkiksi ruokinta- ja erotteluautomaatteja, on hyönteistuotannossakin käytössä.

Hyvinvointikysymyksiä hyönteistuotannossa ovat tuotanto-olosuhteet, rehun ja veden saanti, hyönteisten käsittely, erottelu sekä kuljetus ja lopetus. Hyönteisten tuotantobiologian mukaisia rehuja on kehitetty. Proteiinilähteenä rehuissa voidaan käyttää esimerkiksi kotimaisia valkuaiskasveja ja sivuvirtoja. Luonnossa hyönteisten ravinto on monipuolista aina raadoista jätteisiin, mutta näitä ei voida käyttää elintarvike- tai rehuotannossa.

Hyönteisten kivuntunnosta tiedetään vähän, mutta tutkimustieto viittaa siihen, että hyönteiset kokevat kipua ja sen mukaan tulisi toimia. Tuotanto-olosuhteiden vaikutuksesta hyönteisten hyvinvointiin puuttuu yhä tietoa. Hyönteisten stressitason seuranta on näistä syistä vaikeaa. Esimerkiksi eläintiheyksistä on ristiriitaista tietoa. Hyönteistuotannossa hyvinvoinnissa painottuvat hygieniat ja terveys. Seurattavia asioita ovat hyönteisten koon muutokset, kehitysnopeuden muutokset ja kuolleisuus. Suomessa kotisirkat lopetetaan laittamalla ne ensin viileään ja sen jälkeen pakastamalla.

Hyönteisiä on alettu kasvattaa tuotantoeläiminä ilman riittävää tutkittua tietoa niiden tuntemuksista ja ilman niille erikseen suunnattua säätelyä. Neuvottelukunta toteaa, että tuotantohyönteisistä tarvittaisiin tarkempaa säätelyä, kuin pelkät eläinsuojelulain yleispykälät. Samalla neuvottelukunta tiedostaa, että eri hyönteislajien hyvinvoinnin vaatimukset voivat olla hyvin erilaiset, joten kaikkien tuotantoeläiminä käytettävien hyönteislajien kattavan hyvinvointisäädöksen tekeminen on työlästä. Neuvottelukunta toteaa, että tuotantohyönteisten hyvinvoinnin tutkimusta tarvitaan lisää esimerkiksi lopetusmenetelmien osalta.

Neuvottelukunta ei ole kuullut tarhamehiläisten ja kimalaisten hoidon asiantuntijoita, mutta suosittelee, että näiden hyönteisten hyvinvointi otetaan jatkossa tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan käsittelyyn.

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 17.2.2022: seura- ja harraste-eläimet

Monet pienikokoiset seura- ja harrastuseläimet kuten sammakot, liskot ja linnut elävät luonnossa ruokavaliolla, joka koostuu pääosin pienistä hyönteisistä. Tätä ruokavaliota on vaikea korvata elottomalla ruualla, sillä näiden petojen aivojen saalistamisvaisto on kehittynyt reagoimaan liikkeen aiheuttamaan ärsykkeeseen. Toisin kuin vaikkapa kissojen ja koirien osalla, tätä luontaista käyttäytymistarvetta korvaavia leluja tai korvikkeita ei ole olemassa. Eläviä hyönteisiä korvaavaa ruokavaliota ei myöskään ole ylipäänsä monille lajeille olemassa.

Neuvottelukunta katsoo, että hyönteisiä syövien eläinten ravinnoksi elävänä käytettävien yksittäisten hyönteisten osalta tulee huomioida kokonaistilanne. Tämän vuoksi hyönteissyöjien ruuaksi tarkoitettujen hyönteisten lopettamistapoja olisi käsiteltävä eri tavoin kuin massana ruuaksi lopetettavia hyönteisiä.

Neuvottelukunta haluaa muistuttaa, että hyönteisiä pidetään myös lemmikkeinä. Huolimatta siitä, missä tarkoituksessa hyönteisiä pidetään, niiden pitoympäristössä tulee huomioida eläinten lajikohtaiset tarpeet mm. ravinnon, vedensaannin ja lämpötilojen suhteen. Myös lemmikkien ravinnoksi käytettävien hyönteisten pito-olosuhteiden on oltava tilavat ja virikkeelliset, eli lajiominaisia tarpeita kunnioittavat. Jos lemmikkieläin jättää rehuksi tarjotun hyönteisen syystä tai toisesta syömättä, hyönteinen on pyrittävä lopettamaan kohtuullisessa ajassa, jottei se joudu olemaan pitkään sille epäsuotuisissa olosuhteissa. Jos lemmikkinä pidettävä hyönteinen pitää lopettaa, tulee se tehdä parhaan tiedon mukaan, tarpeetonta kipua tuottamatta.

Lopuksi

Neuvottelukunnat toteavat, että tällä hetkellä eläinsuojelun lainsäädännöstä puuttuvat yksityiskohtaiset vaatimukset hyönteisten pidolle ja kohtelulle. Hyönteisiä koskevan tiedon lisääntyessä on tarpeen säätää tarkemmin hyönteisten hyvinvoinnin vaatimuksista.